بەش....مێژوو.......

کۆلێژ...ئاداب........

زانکۆ :سەڵاحەددین.....

بابەت: مێژووی دەوڵەتی ئەیوبی٥٦٧ -١١٧١/٦٥٨- ز ١٢٦٠ز

پەرتووکی کۆرس (ساڵی ٣) لقی کورد

ناوی مامۆستا: د. کامران علي فتح الله

ساڵی خوێندن: ٢٠٢٢-٢٠٢٣

پەرتووکی کۆرس
Course Book

١. ناوی کۆرس	**مێژووی دەولەتی ئەیوبی**
٢. ناوی مامۆستای بەر پرس	کامران علي فتح الله
٣. بەش/ کۆلێژ	**مێژوو/ ئاداب**
٤. پەیوەندی	ئیمێل: **kamaran.ali٩٠@yahoo.com** ژمارەی تەلەفۆن (بەپێی ئارەزوو): ٠٧٥٠٤٥٥٤٩٢٠ ٠٧٨٢٤٥٥٤٩٢٠
٥. یەکەی خوێندن (بە سەعات) لە هەفتەیەک	تیۆری: **٣کاتژمێر**
٦. ژمارەی کارکردن	ئامادەبوونی مامۆستای وانەبێژ بۆ قوتابیان لە ماوەی هەفتەیەکدا: **مامۆستالە هەفتەیەك سێ ڕۆژ بۆ قوتابیان بەمەبەستی وانەووتنەوە و دووڕۆژی تر بۆ سیمنار و کارو باری توێژینەوە**
٧. کۆدی کۆرس	
٨. پرۆفایەلی مامۆستا	**١- بڕوانامەی بەکالوریوس لەساڵی ٢٠٠٠-٢٠٠١لەمێژوو زانکۆی سەڵاحەددین-کۆلێژی ئاداببە پلەی یەکەم لەسەر ئاستی بەش.ناونیشانی توێژینەوەی دەرچوون :** العبيد في الألف الثالث والثاني قبل الميلاد في بلاد وادي الرافدين . ٢. **بڕوانامەی ماستەرلەمێژووی ئیسلامی زانکۆی المستنصرية کۆلێژی پەروەردە بەشی مێژوولەساڵی ٢٠١٠لە بەغدا .ناونیشانی ماستەر نامە :** ديوان الرسائل في عهد صلاح الدين الأيوّبي (**٥٧٠-٥٨٩/١١٧١-١١٩٣م**)

١	**ناوی سیانی**	**د. کامران علی فتح الله**
٢	**ساڵ و شوێنی لەدایکبوون**	**٢٥-٧-١٩٧٩/ هەولێر**
٣	**شوێنی نیشتەجێبوون**	**هەولیر/ هەرێمی منتکاوە**
٤	**ژ.مۆبایل**	**٠٧٥٠٤٥٥٤٩٢٠**
٥	**ئیمێل**	Kamaran.ali٩٠@yahoo.com Kamaran.fathullah@su.edu.krd

	٣- تێزی دکتورا لە پسپۆری دبلۆماسیەت لە مێژووی ئیسلامی . ناونیشانی تێزی دکتورا : الدبلوماسية في دولة المماليك البحرية وعلاقاتها مع الدول غير الإسلامية (٦٤٨-٧٨٤هـ/١٢٥٠-١٣٨٢م)
٩. وشە سەرەکیەکان	

١٠. ناوەرۆکی گشتی کۆرس:

لێرە مامۆستای وانەبێژ باس لە کۆرسەکە دەکات بە شێوەیەکی گشتی کە پێویستە ئەم خاڵانەی خوارەوە بگرتەوە:

- **گرنگی خوێندنی کۆرسەکە (بابەتەکە)**
- **تێگەیشتنی چەمکی سەرەکی کۆرسەکە**
- **بنەما وبیردۆزی کۆرسەکە**
- **زانینی تەواو بە لایەنە گرنگیەکانی بابەتەکە**
- **زانین وتێگەیشتنی پێویست بۆ دابین کردنی هەڵی کار**

ئەمە لە ٢٠٠ وشە کەمتر نەبێت

مێژووی دەولەتی ئەیوبی (١٣٢-٦٥٦ك/٧٤٩-١٢٥٨ز) بەیەکێك لەماوە مێژووییەگرنگ و دیارەکانی مـێژووی کورد وئیسلامی هەژماردەکرێت لەڕووی سیاسی وشارستانییەتەوە، کەنزیکەی سێ چارەگە سەدەیەك فەرمانڕەوا یەتی سنورێکی فراوا نی جیهانی ئیسلامیان کردووە ، کە چەند هەرێم وناو چەی جیاجیای گرتبووەخۆی،کەلەئەنجامیکۆتایی هێنان بە خەلافەتی فاتیمی دامەزرا.

لەڕا ستیدا بەگرتنەدە ستی دە سەلاتی سیا سی لەلا یەن ئەیوبـ یەکان گۆڕانـ کاری سیا سی وکۆمەلا یەتی وشارستانیەتی گەورە ودیار لەجیهانی ئیسلامی روویاندا بەتایبەتی لە رۆژهەڵاتی نزیك. ماوەی فەرمانڕەوا یەتی سوڵتان سەڵحەددین بەچەند چاخێکی جیاواز گوزەری کردووە، کەبەچاخی بەهێزی وگەشەی سیاسی وشارستانی وپێشکەوتن وبنچ وبەستکردنی دەسەڵاتیان وبەهێز بوون وسەربەخۆییان دادەندرێت ، .

دواتر سەردەم و ماوەی مەلـیەکانی تر کە بەحوکمی کوڕەکانی و برا و برازاکان و نەوەکانی براکەی الملك العادل بەکۆتا دێت ، و ئەوماوەیە هەوراز و نشێو و لاوازی هێز گەڕا نەوەی بەخۆیەوە بینی، تا کەوتنی بە غدا رووخانی خەلافەت بەدەستی مەغۆلەکان لە ساڵی(٦٥٦ك/١٢٥٨ز) بەم شێوەیە مـێژووی دەو لەتی ئەیوبیش دوای چەند ساڵێك کۆتایی دێت .

شارەزا بوون لەم مێژووە بۆ قوتابی وادەکات لەژیانی کرداری سوود لە خاڵەخراپ و لاوازەکان و بەهێزوباشەکانی ئەم مێژووە وەربگرێت، بەتایبەتی لەرووی شارستانیەتیەوە ، جگە لەلایەنی سیاسی و پەیوەندیەکانی ئەم دەوڵەتە بە ئیمپراتۆریەتی بێزەنتی و جیهانی ئەوروپا و خاچدروشمەکان و تەواوی دەوڵەت و هێز ئیسلامی و نا ئیسلامیەکان ، ئەمە جگە لەوەی ئەم دەوڵەتە بەشێکی زۆر گرنگی مێژووی کورد پێك

دێنێت لە چوار چێوەی مێژووی ئیسلامی .

١١. ئامانجەکانی کۆرس: ئەمە لە ١٠٠ وشە کەمتر نەبێت

١- تێگەیا ندن وئا شناکردنی قوتابیانی بەرێز بە سەرجەم لایە نە سیا سی وشار ستانیەتیەکانی مێژووی دەولەتی ئەیوبی و کەسایەتی سوڵتان و مەلیەکەکان وسیاسەتی نێوخۆ ودەرەوەیان و جەخت کرد نەوە لەسەر کارو رۆڵە باش و یان خراپە کانیان و گۆرانکاریەکانی سەردەمی فەرمانڕەوایەتیان بەگشتی .

٢- لێکدانەوەی ڕووداوە مێژووییەکان وملمەلانێ یە سیا سی و سەربازیەکان لەناوە خۆو دەرەوە لە گەڵ هێزو بزاڤە نەیارەکانی دەوڵەت ، وبەدیارخستنی لایەنەچاك وخراپەکان لەسەرجەم بوارەجیاجیاکاندا ، بەتایبەتی دەست نیشان کردنی هۆکارەکانی ئەم ململانێیە لەنێوان دەوڵەتی ئەیوبی و هێز و بزاڤ و کەسایەتیەکانی نەیار بە دەوڵەتەکە .

٣- ڕوونکردنەوەو گەیاندنی ئەو زانیارییانەی کەبەگۆڕانکاری کۆمەڵایەتی وسیاسی و ئابوری دادە ندرێت لەم مێژووە ، بەهۆی ڕۆلی سیاسی وسەربازیانەی گێڕاویان.

٤- هەوڵدان بۆ سوودوەرگرتن لەمێژووی دەوڵەتی ئەیوبی بەگشتی وبەستنەوەی بەواقیعی سیاسی وشارستانیەتی هەنووکە لەپێناو کرانەوەی بیرو هۆشی قوتابی بەرچاو رۆشنبوونی زیاتریان، چونکە مێژوو بۆ پەندو سوود وەرگرتنە لەڕابردوو بۆئێستاو داهاتوو.

١٢. ئەرکەکانی قوتابی

لێرە مامۆستا بەرپرسیارێتی قوتابی خوێندکار ڕووندەکاتەوە سەبارەت بە کۆرسەکە بۆ نموونە ئامادەبوونی قوتابیان لە وانەکاندا، لە تاقیکردنەوەکاندا، راپۆرت و ووتار نووسین... هتد.

بەدرێژایی ساڵی خوێندن دوو تاقیکردنەوە ئەنجام دەدرێ جگە لەکۆتایی ساڵ ، کە هەریە کەیان (١٥) نمرەی بۆ دانراوە، لەگەڵ (١٠) نمرە بۆ چالاکییەکانی قوتابی و ئامادەبوونی لە هۆڵدا وئەو ئەرك و داواکاریانەی مامۆستای با بەت داوای دە کات . جالێرەدا قو تابی ئەرکی یە کەمی ئامادەبوو نە و دوا تر چالاکی لێپر سینەوەی با بەتی خوێندراو لە قوتابی ، و نووسینی راپۆرتە توێژینەوەك ، ودەرفەتیش دەدرێت بەو قوتابیانەی کە چالاکی سیمنار ئەنجام بدەن بەمەرجێك قوتابیەکەی خۆی داوابکات نەك بەسەریدا بسەپێندرێت

١٣. ڕێگەی وانە ووتنەوە

لێرە مامۆستا ڕێگەی وانە ووتنەوە دەنووسێت، بۆ نموونە: داتاشۆ و پاوەرپۆینت، سەر تەختەڕەش، تەختەی سپی، سمارتبۆرد یان مەلزەمە... هتد.

<u>شێوازی ووتنەوەی وانەکان وئامرازەکانی:</u>.

مامۆستا بەشێوازی گفتوگۆ وپرسیارکردن و بەکارهێنانی ئامرازە کانی گەیا ندن وەك (داتا شۆ، و پێشکە شکردنی موحازەرە بە پاوەرپۆینت وتەختەی سپی و پێنوو سی ڕەنگاو ڕە نگ) لەهە ندێ حا ڵەتی پێوی ست سلایدی محازەرەکانیان پێدەدەین. جگە لە پێدانی ئەو پرسیارانەی لەمیانەی موحازەرەکان بە قوتابیان .

١٤. سیستەمی هەڵسەنگاندن

لێرە مامۆستا جۆری هەڵسەنگاندن (تاقیکردنەوەکان یان ئەزموونەکان) دەنووسێت بۆ نموونە تاقیکردنەوەی مانگانە، کویزەکان، بیرکردنەوەی ڕەخنەگرانە (پریزەنتەیشن)، ڕاپۆرت نووسین، ووتار نووسین یان ئامادەنەبوونی خوێندکار لە پۆلدا...هتد. ئامانە چەند نمرەی لەسەردەبێت و مامۆستا چۆن نمرەکان دابەشدەکات؟ **وەك باس كرا لە پێشوودا سێ** یان دوو **تاقیکردنەوە بە قوتابیان ئەنجام دەدرێت بۆ هەریەکێکیان (١٠) نمرە ، و دوو کویز بۆ هەریەکێکیان نمرەیەك و ڕاپۆرت نووسین چوار نمرە و پێنج نمرەش بۆ چالاکی ناو پۆل لە سیمنار و بەشداری کردن لە محازەرە و پرسیار کردن ...هتد .**

١٥. دەرئەنجامەکانی فێربوون

پڕکردنەوەی ئەم خانەیە زۆر گرنگە، مامۆستا دەرئەنجامەکانی فێربوون دەنووسێت. بۆ نموونە: ڕوونی ئامانجە سەرەکیەکانی کۆرسەکە (بابەتەکە) بۆ خوێندکار
گونجاندنی ناوەڕۆکی کۆرسەکە بە پێویستی دەرەوە و بازاڕی کار
قوتابی چی نوێ فێردەبێت لە ڕێگەی پێدانی ئەم کۆرسەوە؟
ئەمە لە ١٠٠ وشە کەمتر نەبێت

لەڕاستیدا ئامانجی سەرەکی لە خوێندنی مێژووی دەوڵەتی ئەیوبیدا ، هەڵوێستە کردنە لەسەر تەواوی رووداو پەرەسەندنە سیاسی و شارستانیەتەکانی ئەم دەوڵەتە ، تا قوتابی تێبگات و بزانێت رووداوەکان چۆن روویانداوە و هۆکارەکانی پشت رووداوەکان چین ؟ وەستان لەسەر هەڵە مێژوویەکانیان بەتایبەتی سیستەمی سیاسی کە نیمچە پشتاو پشت بووە لەم دەوڵەتە کە بووتە هۆی چەندین ناسۆری و ئاژاوەو لەنێوان مەلیەکەکان لەدوای سوڵتان سەڵاحەددین و پەشیوی سیاسی و سەبازی ..هتد ، لەهەمان کاتدا ئامانجێکی زۆر گرنگ و پڕ بایەخ لە مێژووی ئەیوبیدا دەبێت سوودی لێوە ببینێت خودی قوتابی ئەویش ئەو پێشکەوتنە شارستانیەتیە یە کە لەهەموو لایەنەکاندا لە ئابوری و کارگێری و ئاینی و کۆمەلایەتی و هزری و رۆشنبیری ..هتد بەدەست هاتووە ئامانج لەم هەڵوێست کردنە بۆ ئەوەیە تا قوتابی هەوڵبدات بۆ سوودوەرگرتن لەمێژووی دەوڵەتی ئەیوبیدا بەگشتی وبەستنەوەی بەواقیعی سیاسی وشارستانیەتی هەنووکە لەپێناو کرانەوەی بیرو هۆشی قوتابی بەرچاو رۆشنبوونی زیاتریان، چونکە مێژوو بۆ پەندو سوود وەرگرتنە لەڕابردوو بۆئێستاو داهاتوو و وودبونەوەی زیاتر تا بتوانێت لەخزمەت لایەنە جیا جیاکانی ژیانی وڵاتەکەیدا سوودی لێ وەربگرێت .

١٦. لیستی سەرچاوە

- سەرچاوە بنەڕەتیەکان
- سەرچاوەی سوودبەخش
- گۆڤار و ریڤیوو (ئینتەرنێت)

چەند سەرچاوەو ژێدەرێکی تایبەت بەم بابەتە:

سەرچاوە بنەڕەتیەکان ألاصفهاني : عماد الدين أبو عبدالله محمد بن صفي الدين أبي الفرج (ت ٥٩٧هـ/ ١٢٠٠م).

٣- الفتح القسي في الفتح القدسي، تحقيق: محمد محمود صبح، الدار القومية للطباعة والنشر، د.م،١٩٦٥ .

ألايوبي: محمد بن تقي الدين عمر بن شاهنشا (ت٦١٧هـ/ ١٢٢٠م) .

٤- مضمار الحقائق وسر الخلائق ، تحقيق : حسن حبشي ، عالم الكتب ، القاهرة، ١٩٦٨م .

البنداري: قوام الدين الفتح بن علي بن محمد ألاصفهاني (ت٦٤٣هـ/ ١٢٤٥م) .

٥- سنا البرق الشامي وهو(مختصر البرق الشامي للعماد الاصفهاني)، تحقيق: د.رمضان ششن، دار الكتي الجديدة، بيروت، ١٩٧١م .

ابن تغري بردي : جمال الدين أبي المحاسن يوسف(ت ٨٧٤هـ/ ١٤٦٩م) .

٦- النجوم الزاهرة في ملوك مصر والقاهرة، المؤسسة المصرية العامة للتأليف والترجمة، مطابع كوستاتسوماس وشركاه، القاهرة، ١٩٦٣م .

ابن جبير : ابو حسين محمد بن أحمد بن سعيد الكناني(ت٦١٤هـ/ ١٢١٧م) .

٧- تذكرة الأخبار عن اتفاقات الأشعار المسمى رحلة ابن جبير، دار الكتاب البناني، بيروت، د-ت، تحقق: ابراهيم شمس الدين، ط١، دار الكتب العلمية، بيروت، ٢٠٠٣م.

الجزيري الحنبلي : عبدالقادر بن محمد بن عبدالقادر بن محمد الانصاري (ت٩٧٧هـ/ ١٥٦٩م) .

٨- الدرر الفرائد المنظمة في اخبار الحاج وطريق مكة المعظمة، تحقيق: محمد حسن اسماعيل، ط١، دار الكتب العلمية، بيروت، ٢٠٠٢م .

ابن الجوزي:جمال الدين ابو الفرج عبدالرحمن بن علي بن محمد (ت٥٩٧هـ/ ١٢٠٠م).

٩- المنتظم في تاريخ الملوك والامم، مطبعة دائرة المعارف العثمانية، حيدر آباد، الهند، ١٣٥٩هـ/ ١٩٣٩م .

الحنبلي : أحمد بن ابراهيم (ت٨٧٦هـ/ ١٤٧١م) .

١٠- شفاء القلوب في مناقب بني أيوب، تحقيق: ناظم رشيد، دار الحرية للطباعة، بغداد، ١٩٧٨م .

ابن خلدون : عبدالرحمن بن محمد الحضرمي (ت٨٠٨هـ/ ١٤٠٥م) .

١١- كتاب العبر وديوان المبتداء والخبر في أيام العرب والعجم والبربر ومن عاصرهم من ذوي السلطان الاكبر، مؤسسة الاعلمي للطباعة، د.م، ١٩٧١م .

ابن خلكان:ابي العباس أحمد بن محمد بن ابراهيم (ت٦٨١هـ/ ١٢٨٢م).

١٢- وفيات الاعيان وأنباء أبناء الزمان، تحقيق: احسان عباس، دار الثقافة، بيروت، ١٩٧١م ، طبعة اخرى: تحقيق، يوسف علي طويل و مريم قاسم طويل، دار الكتب العلمية، ط١، بيروت، ١٤١٩هـ/ ١٩٩٨م .

سبط ابن الجوزي : شمس الدين ابو مظفريوسف بن قزاوغلي (ت ٦٥٤هـ/ ١٢٥٦م) .

١٣- مرآة الزمان في تاريخ الاعيان، مطبعة مجلس دائرة المعارف العثمانية، (حيدر اياد الدكن)، ج٨، ق١، ١٩٥١م. ج٨، ق٢، ١٩٥٢م .

السيوطي : الامام الحافظ جلال الدين عبد الرحمن (ت ٩١١هـ/ ١٥٠٥م) .

١٤- حسن المحاضرة، مطبعة القاهرة، ١٩٦٧م .

أبوشامه : شهاب الدين عبد الرحمن بن اسماعيل بن ابراهيم بن عثمان المقدسي (ت ٦٥٥هـ/ ١٢٦٦م) .

١٥- الروضتين في أخبار الدولتين النورية و الصلاحية، تحقيق: ابراهيم شمس الدين، دار الكتب العلمية، بيروت،٢٠٠٢م .دار

الجيل، بيروت، د.ت .

ابن شداد : بهاء الدين يوسف بن رافع الأسدي (ت ٦٣٢هـ / ١٢٣٤ م).

١٦- النوادر السلطانية و المحاسن اليوسفية (سيرة صلاح الدين الا يوبي)، تحقيق: محمد حسني مصطفى، ط١، دار المنشورات دار القلم العربي، حلب، ٢٠٠١ م .

الفاسي : تقي الدين محي الدين بن احمد الحسني المكي (ت٨٣٢هـ/ ١٤٢٨م) .

١٧- العقد الثمين في التأريخ البلد الامين، تحقيق: محمد عبدالقادر احمد عطا، ط١، دار الكتب العلمية، بيروت، ١٩٩٨م .

أبو الفداء : الملك المؤيدعماد الدين ابى الفداء اسماعيل بن علي(ت٧٣٢هـ/ ١٣٣١م) .

١٨- تأريخ ابي الفداء المسمى المختصر في اخبار البشر، تحقبق : محمود ديوب، دار الكتب العلمية، بيروت،١٩٩٧م .

ابن الفرات : ناصرالدين محمد بن عبدالرحيم (ت٨٠٧هـ/ ١٤٠٤م) .

١٩- تأريخ ابن الفرات، تحقيق: حسن محمد الشماع، دار الطباعة الحديثة، بصرة، ١٩٦٩م.

ابن قاضي شهبه:بدر الدين ابوالفضلمحمدبن تقي الدين الاسدي(ت٨٧٤هـ/١٤٦٩م).

٢٠- الكواكب الدرية في السيرة النورية، تحقيق: محمود زايد، ط١، دار الكتاب الجديد، بيروت، ١٩٧١م .

القاضي الفاضل:ابو عليعبدالرحيمبن القاضي الاشرف بهاءالدين العسقلاني(ت٥٩٦هـ/١١٩٩م).

٢١-رسائل القاضي الفاضل، تحقيق: علي نجم عيسى، ط١، الموصل، ٢٠٠١م .

القلقشندي : ابوالعباس أحمد بن علي(ت٨٢١هـ/ ١٤١٨م) .

٢٢- صبح الاعشى في صناعة الانشاء، تحقيق: محمد حسين شمس الدين، ط١، دار الكتب العلمية، بيروت، ١٩٨٧م .

المقريزي : تقي الدين أحمد بن علي بن عبدالقادر (ت٨٤٥هـ/ ١٤٤١م) .

٢٣- اتعاظ الحنفاء في أخبار ألائمة الفاطمين الخلفاء، تحقيق: محمد حلمي أحمد، لجنة أحياء التراث الاسلامي، القاهرة، ١٩٧٣م .

٢٤- السلوك لمعرفة دول الملوك، تحقيق:محمد عبدالقادر عطا،دار الكتب العلمية،بيروت،١٩٩٧م .

ابن واصل : جمال الدين بن محمد بن سالم (ت٦٩٧هـ/ ١٣٩٧م) .

٢٥- مفرج الكروب في أخبار بني أيوب، تحقيق: جمال الدين شيال، ج١، المطبعة جامعة فؤاد الأول، القاهرة، ١٩٥٣م، ج٢، المطبعة الاميرية، القاهرة، ١٩٥٧م

اليافعي : ابو محمد عبدالله بن اسعد بن علي (ت ٧٦٨هـ/ ١٣٦٦م) .

٢٦- مرآة الجنان وعبرة اليقظان في معرفة مايعتبر من حوادث الزمان، وضع حواشيه: خليل منصور، ط١، دار الكتب العلمية، بيروت، ١٩٩٧م .

ياقوت الحموي : شهاب الدين بن عبدالله الحموي (ت٦٢٦هـ/ ١٢٢٨م) .

٢٧- معجم البلدان، دار صادر، بيروت، د.ت . وطبعه، دار صادر، بيروت، ١٩٩٥م .

اليعقوبي : أحمد بن واضح بن جعفر بن وهب (ت ٢٩٢هـ/ ٩٠٥م) .

٢٨- تأريخ اليعقوبي، دار الصادر، بيروت، ١٩٦١م .

اليونيني : قطب الدين ابو الفتح موسى بن محمد (ت ٧٢٦هـ/ ١٣٢٥م) .

٢٩- ذيل مرآة الزمان، ط١، حيدر آباد الدكن، الهند، ١٩٥٤م.

سێ یەم: ژێدەرەکان بە زمانی کوردی :

١– عبدالله ناصح علوان ، صلاح ا لدينى ئەييوبى قارە مانى حەتين و رزگاركەرى قودس لەدە ست خاچپەرستان ، و: باوكى عبدالله ، هەولێر ، ٢٠٠٠ .

عطا عبدالرحمن محي الدين:

٢– أسدالدين شێركۆ ژيان نامە و ڕۆڵى لە شەڕى خاچيەكاندا، ناوەندى ڕۆشنبير بۆ چاپ كردنەوە، سلێمانى، ٢٠٠٣ز.

٤ – قادر محمد محمد:

كوردستان لە نيوەى يەكەمى سەدەى شەشەمى كۆچى دوازدەمى زاينى،چاپخانەى حاجى هاشم ، هەولێر،٢٠١٣.

٣ – موحسين محەمەد حوسين، سەلاحەددين بدوێنين يان خۆمان بەبەرپرسياربزانين، و: ئاواز فاتح ، دەزگاى چاپ و بخشى سەردەم، سلێمانى ,٢٠٠٥.

٤ – موحسين محەمەد حوسين ، چەند توێژينەوەيەكلەمێژووى كورددا

(دەورىسەرەكى كوردەكان لەسوپاى سەلاحەدديندا)، ئەكاديمياى كوردى ، چاپخانەى حاجى هاشم ، هەولێر ، ٢٠١٣.

چوارەم/ ژێدەرە عەرەبيەكان و وەرگێردراو بۆ سەر زمانى عەرەبى:

حكيم عبدالرحمن البابيري :

١ – الدولة الأيوبية وفق نظرية لابن خلدون, من منشورات الأكاديمية الكردية ، أربيل ، ٢٠١٠.

دريد عبدالقادر نوري:

٢– سياسة صلاح الدين الايوبي في بلاد مصر والشام والجزيرة.

رشيد عبدالله الجميلي:

٣– الدولة الأتابكية في الموصل.

زرار صديق توفيق :

٤ – القبائل و الزعامات الكردية في العصر الوسيط .

سعيد عبدالفتاح عاشور:

٥– الناصر صلاح الدين.

شوقي أبوخليل:

٦– أطلس التاريخ الاسلامي،.

عبدالرحمن محمد عبدالرحمن :

٧ – الدبلوماسية الاسلامية.

عبداللطيف حمزة:

٨– الحركة الفكرية في مصر في العصرين الايوبي والمملوكي الأول.

عبدالله ناصح علوان:

٩– صلاح الدين الايوبي بطل حطين ومحرر القدس من الصليبين .

علي حسين الشامي :

١٠ – الدبلوماسية .

عمر كمال توفيق :

١١ – الدبلوماسية الاسلامية

علي محمد الصلابي:
١٢- صلاح الدين الايوبي، دار المعرفة، بيروت، ٢٠٠٨م.
فاروق عمر فوزی :
١٣ الخلافة العباسية في عصور المتأخرة ٣٣٤ ٦٥٦ ه/ ٩٤٦ ١٢٥٨م ، دار الخليج للطباعة و الصحافة والذ شر ، ال شارقة ، ١٩٨٣ .
١٤- قادر محمد حسن:
الامارات الكردية في العهد البويهي، مطبعة روزهةلات، اربيل ، ٢٠١١
قاسم عبده قاسم:
١٤- ماهية الحروب الصليبية، سلسلة عالم المعرفة، الكويت، ١٩٩٠م.
القزاز: محمد صالح داود
١٥- الحياة السياسية في العراق في العصر العباسي الاخير، مطبعة القضاء، النجف، ١٩٧١م.
قلعجي: قدري
١٦- صلاح الدين الايوبي قصة الصراع بين الشرق والمغرب خلال القرنين الثاني عشر والثالث لا ميلاد، ط٥، دار الك تاب العربي، د.م، ١٩٧١م
كارلبروكلمان
١٧- تأريخ الشعوب الاسلامية.
محسن محمد حسين:
١٨- أربيل في العهد الأتابكي، مطبعة أسعد.
١٩- الجيش الايوبي في عهد صلاح الدين.
٢٠- نناشد صلاح الدين أم نحاسب أنفسنا، ط١، دار آراس للطباعة والنشر
محمد سهيل طقوش
٢١- تأريخ الأيوبيين في مصر وبلاد الشام واقليم الجزيرة(٥٦٩هـ/١١٧٤م) .
٢٢- تأريخ الزنكيين في الموصل وبلاد الشام.
لشكري: حيدر
٢٣- الكرد في المعرفة التأريخية الاسلامية
هارولد نيكلسون :
٢٤ الدبلوماسية عبر العصور
هاملتون جب:
٢٥- صلاح الدين الايوبي دراسات في التأريخ الاسلامي، ترجمة: يوسف ايبش.
٢٦ دبلوماسية السطان صلاح الدين الايوبي في ضوء رسائل ديوان الانشاء .

پێنجەم :تێزی دکتورا و نامەکانی ماستەر :

أ- بەزمانی عەرەبی:

إسماعيل شكر :

١ الشدّاديون في بلاد آران ٣٤٠ ٥٩٥ ه ، رسالة ماجستير ،.

شوكت عارف محمد الأتروشي:

٣– الحياة الفكرية في مصر في العصر الأيوبي(٥٦٧–٦٤٨هـ/١١٧١–١٢٥٠م)، رسالة دكتوراه.

– عماد الدين خليل:

٤– إمارة بني أرتق، رسالة دكتوراه.

٥ كامران علي فتح الله :

د يوان الر سائل في ع هد صلاح ا لدين الأ يوبي (٥٧٠ ٥٨٩ ه / ١١٧٤ ١١٩٣م)، ر سالة ماج ستير ، مذ شورة ، الجام عة المستنصرية ، كلية التربية ، ٢٠٠٩.

لولان مصطفى سليم الأتروشي:

٦– القضاء في مصر وبلاد الشام في العهد الأيوبي(٥٧٠–٦٤٨هـ/١١٧٤–١٢٥٠م)، ر سالة ماج ستير مذ شورة، كل ية الآداب، جام عة دهوك، ٢٠٠٤م.

•

ابن الكازروني :مختصرالتاريخ من أول الزمان الى منتهى دولة بني العباس

- ابن الاثير :الكامل في التاريخ (بەكوردی هەیە)
- ابن خلكان :وفيات الاعيان وأنباء أبناء الزمان
- ابن كثير :البداية والنهاية
- الذهبي :تاريخ الاسلام
- ابن العبري :تاريخ مختصر الدول
- فاروق عمر فوزي :الخلافة العباسية، العصور العباسية المتأخرة
- حسين أمين : تاريخ العراق في العصر السلجوقي
- خليل أبراهيم : تاريخ الدولة العربية الاسلامية في العصر العباسي
- عبدالعزيز الدوري :دراسات في العصور العباسية المتأخرة
- حسن أحمد :العالم الاسلامي في العصر العباسي
- رشيد الجميلي :العصور العباسية المتأخرة
- عبدالمنعم رشاد : محاضرات في التاريخ العباسي
- كارل بروكلمان :تاريخ الشعوب الاسلامية
- السيد الباز العريني : المغول (مەغۆلەکان)
- *حسن إبراهيم حسن : تاريخ الاسلام السياسي والديني والثقافي والاجتماعي*

گۆڤارەکان و ئینتەرنێت

- گۆڤاری (المؤرخ العربی)
- گۆڤاری (مێژوو)
- مكتبة نور
- *مكتبة مصطفى*
- مكتبة *الاسكندرية*
- *مكتبة الارشيف*

تێبینی: خودی مامۆستا ساڵانە هەڵدەستی بەپێدانی دەیان کتێی بەپی دی ئیف بە قوتابیان تایبەت بە بابەتەکە.

ناوی مامۆستای وانەبێژ	١٧. بابەتەکان
ناوی مامۆستا:کامران علي فتح الله **٣ کاتژمێر لە هەفتەیەکدا**	لێرە مامۆستای وانەبێژ ناونیشانی هەموو ئەو بابەتانە دەنووسێت کە بەنیازە بیڵێتەوە لە تێرمەکە. هەروەها کورتەیەک لە ئامانجی هەر یەک لە بابەتەکان وبەروار وکاتی وانەکە دەنووسێت. هەر تێرمێک لە ١٦ هەفتە کەمتر نەبێت. **ناوەرۆکی خوێ ندنی با بەتی م ێژووی دەو ڵەتی ئەیوبی (٥٦٧-٦٥٨/١٠٧١-١٢٦٠)** **هەف تەی یە کەم: - کورتە یەك لە بارودۆخی جیهانی ئیسلامی پێش دەرکەوتنی ئەیوبیەکان** **- رەچەڵەکی ئەیوبیەکان و دەرکەوتنیان** **هەف تەی دووەم : - بارودۆخی سیا سی لە کۆتاییەکانی دەوڵەتی فاطمی** *** هەڵمەتەکانی نورالدین محمود بۆ سەر میسر** *** بوون بە وەزیر لە لایەن صلاح ا لدین و دەرکەوتنی** *** کۆتایی هاتنی خەلافەتی فاطمی شیعەگەرایی** **هەف تەی سێ یەم : - صلاح ا لدین و سەرهەڵدانی دەو ڵەتی**

ئەیوبی و گرنگی دەوڵەتەکەی * کەسایەتی صلاح الدین * خراپ بوونی پەیوەندی نێوان صلاح الدین و نورالدین محمود * چەند پیلانێك دژ بە صلاح الدین لە میسر هەفتەی چوارەم:- فراوانخوازی و گرنگی شارو یەکخستنی خاکی موسڵمانان (میسر و شام و جەزیرە) **هەفتەی پێنجەم:-** جەنگەکانی صلاح الدین و خاچیەکان * بیرۆکەی جیهاد - جەنگی حطین - گرنگی ناوچە کەناریەکان هەفتەی شەشەم : - هەڵمەتی سێ یەمی خاچدروشمان - رۆڵی هۆزە کوردیەکان لە دەوڵەتی ئەیوبی و سەردەمی صلاح الدین : هەکاری - مارانی - شارەزوری - هەزبانی - زراری - **هەفتەی حەوتەم:** دەوڵەتی ئەیوبی لە دوای سوڵتان صلاح الدین • ناتۆکیەکانی بنەماڵەی ئەیوبی • دەوڵەتۆکەکانی ئەیوبی میسر لەسەردەمی العزیز عثمان - **هەفتەی هەشتەم: سەردەمی** الملك العادل سیف	

الدين ابوبكر رۆڵی مێژوویی مەلیك العادل و هەڵسەنگاندنی - **هەفتەی نۆیەم :**الملك الكامل الایوبی • بەردەوامی جەنگی ئەیوبی و خاچدروشمان • ناکۆکی نێوان (الکامل – المعظم – الاشرف) - الملك الكامل و پەیوەندیەکانی لە گەڵ ئیمپراتۆریەتی رۆمانی پیرۆز کەوتنی قودس لە سالی (٦٢٦ك) بەدەست خاچیەکان - **هەفتەی دەیەم :** سەردەمی الملك العادل دووەم والملك الصالح الایوبی و الملك المعظم توراذ شاه و خاچدروشمەکان • هەوڵەکانی بۆ نوێگەرانی (تجدید) دەوڵەتە کە لەلایەن الملك الصالح نجم الدین ایوب هەڵمەتی حەوتەمی خاچیەکان – تورانشاه و خاچیەکان - **هەفتەی یازدە:** ئەیوبیەکان لە وولاتی یەمەن - پەیوەندیەکانی دەوڵەتی ئەیوبی لە گەڵ : خەلافەتی عەباسی – ئەراتقیەکان – ئیسماعیلیەکان - خوارزمیەکان – مەغول – ئیمپراتۆریەتی رۆمانی - **هەفتەی دوازدە:** کۆتایی دەوڵەتی ئەیوبی و هۆکارەکان و ئەنجامەکانی	

- **هەڤ تەی سێزدە:** لا یەنی شار ستانیەتی دەو ڵەتی ئەیوبی یە کە کارگێر یەکانی دەو ڵەت : ال سلطنة – نا ئب ال سلطنة – ا لوزارة – ا لولاة – ناظر ا لديوان – د يوان الان شاء – البر يد – المحت سب – وك يل ب يت ا لمال – الق ضاء – الاقطاع - **هەڤ تەی چوارده :** باری ئابوری : ک شتوکال و دارا یی – پیشەسازی – بازرگانی - باری کۆمەلایەتی - سوپای ئەیوبیەکان - رۆ ڵی زاذ ستی و رۆ شنبیری سوڵتان و مەلی کەکانی ئەیوبی لە دەوڵەت دا **تێبینی : کاتەکانی تاقیکردنەوە لەبەرچاوگیراوە بۆ زانین .**	
١٨. بابەتی پراکتیک (ئەگەر هەبێت) **نیە**	

١٩. تاقیکردنەوەکان

١. دارشتن: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە پرسیارەکان زۆربەی بە وشەی وەک روون بکەوە چۆن...؟ هۆکارەکان چی بوون...؟ بۆچی...؟ چۆن...؟ دەستپێدەکات.

لەگەڵ وەڵامی نموونەییان، نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت

پرسیار نموونەیی : **پ١/ پێنج لە مانەی خوارەوە بناسێنە .**

ابن درباس – جەنگی تل السلطان – القاضي الفاضل – ریتشارد شێردڵ – شێرکۆ – ریناڵد شاتیون – البابين

پ٢/ أ – رووداو مێژووییەكانی چوار لەم رێكەوتانەی خوارەوە بنووسە .

(٥٨٩ك)　(٥٨٤ك)　(٥٨٨ك)　(٥٦٢ك)　(٥٢٦ك)　(٥٦٩ك)

ب – رێكەوتەكانی چوار لەم رووداوە مێژووییانەیی خوارەوە بنووسە.

(٨ نمرە)

١ □ جەنگی حطین ٢ □ مردنی نجم الدين أيوب ٣ □ تەواوبوونی یەكبونی میسر وشام وجەزیرە ٤– جەنگی دمیاط

٥ □ لەدایك بوونی یوسف كوڕی أیوب ٦– كۆتایی هاتنی خەلافەتی فاطمی

پ٣/ وەڵامی دوو لەمانەی خوارەوە بدەرەوە ؟

١ □ حەوت خاڵ لە هۆكارەكانی سەركەوتنی سوڵتان سەڵاحەدین لە جەنگی حطین بنووسە ؟

٢ □ هۆكارەكانی شكستی سوڵتان سەڵاحەدین لە جەنگی الرملة بخەروو ؟

٣ □ كەسایەتی سوڵتان سەڵاحەدین و دەوڵەتی ئەیوبی لە چەند رەهەندێك گرنگی و بایەخی زۆر دەبەخشن، ئەمە روون بكەرەوە ؟

پ٤/ وەڵامی سێ لق بدەرەوە ؟

١ – باس لە هۆكاری تێك چوونی پەیوەندی نێوان الملك الافضل و الملك العزيز عثمان پاش كۆچی دوایی سوڵتان سەڵاحەدین بكە ؟

٢ – پێنج خاڵ لە كارو چاكسازیەكانی سەڵاحەدین ئەیوبی بنووسە كە لە میسر لە نێوان سالآنی (٥٦٤ □ ٥٧٠ك) ئەنجامی دا؟

٣ □ دەقی ئەو وەسیەتنامەیە بنووسە كە سوڵتان سەڵاحەدین بۆ الملك الظاهری كوڕی نووسی بوو؟

٤ □ سەڵاحەدین لە میسر لەنێوان سالآنی (٥٦٤ –٥٧٠ك) رووبەرووی چەندین پیلان بوویەوە كە لە دژی رێك خرابوون ، بیان ژمێرەو باسی یەكێكیان بكە؟

پ٥/ أ – پێنج لە مانەی خوارەوە بناسێنە .

لويسى نۆيەم – كنز الدولة – شجر الدر – جەنگی تل السلطان – البابين □ بهاء الدين قراقوش

ب – پێنج خاڵ لەناوەرۆكی رێكەوتننامەی (يافا) ی ساڵی ٦٢٦ك بنووسە .

پ٦/ أ – رووداوە مێژووییەكانی چوار لەم رێكەوتانەی خوارەوە بنووسە .

(٦٤٨ك)   (٥٧٠-٥٨٢ك)   (٥٢٦ك)   (٥٨٩ك)   (٦٤١ك)   (٥٧٠ك)

ب – رێکەوتەکانی چوار لەم رووداوە مێژووییانەیی خوارەوە بنووسە.

١ - هەڵمەتی حەوتەمی خاچدروشمەکان   ٢ - رێکەوتننامەی الرملة   ٣ - کۆچی دوایی الملك الكامل

٤- رزگارکردنی قودس لەلایەن سوڵتان سەڵاحەددین ٥ - جەنگی دمياط   ٦- ماوەی حوکمڕانی الملك العادل یەکەم

ج - ئەم بۆشاییانەی خوارەوە تەواوبکە .

١- لەگرنگترین ئەنجامەکانی جەنگی حطین ، أ ………… ب………………… ج…………………… د………………………

٢ - سەڵاحەددین کاتێك پۆستی وەزارەتی وەرگرت ناسناوی ………………لەلایەن خەلیفە العاضدلدين الله فاطمی پێ بەخشرا .

٣ - هەڵمەتی پێنجەمی خاچدروشمەکان لەساڵی ……… دەستی پێ کرد و ئامانجی داگیرکردنی …………… بوو .

پ٧/ أ- هۆی (٣) لەمانەی خوارەوە لێك بدەرەوە

١ - الملك العادل دووەم سوڵتان و دەسەڵاتدارێکی نەخوازراو بوو. ٢ - شکستی هەڵمەتی پێنجەمی خاچدروشمەکان . (تەنها ٣ خاڵ)

٣ - گەڕاندنەوەی رەچەڵەکی بنەماڵەی ئەیوبیەکان بۆسەر نەتەوەی عەرەب . ٤ - شکستی سوڵتان سەڵاحەدین لە جەنگی الرملة .

ب - کەسایەتی کارێزمایی سوڵتان سەڵاحەدین و دەوڵەتەکەی لە چەند رەهەندێك گرنگی و بایەخی زۆر بەمێژووی کورد دەبەخشن، ئەمە روون بکەرەوە

پ٨/ وەڵامی دوو لق بدەرەوە ؟

١ - دوای هاتنە سەر دەسەڵات ، سوڵتان الملك الصالح نجم الدين أيوب چەندکارێکی گرنگی لەناوەخۆدا ئەنجامدا بیان نووسە.

٢ – پێنج خاڵ لە کارو چاکسازیەکانی سەڵاحەدین ئەیوبی بنووسە کە لە میسر لە نێوان ساڵانی (٥٦٤ - ٥٧٠ك) ئەنجامی دا؟

٣ – پێنج خاڵ لە هۆکارەکانی سەرکەوتنی سوڵتان سەلاحەدین لە جەنگی حطین بنووسە.

□

٢. راست وچەوت: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە رستەیەکی کورت دەربارەی بابەتێک دەستەبەردەکرێت وپاشان قوتابی بە ڕاست یان چەوت دادەنێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

٣. بژاردەی زۆر: لەم جۆرە تاقیکردنەوەیە ژمارەیەک دەستەواژە دەستەبەردەکرێت لە ژێر رستەیەک وپاشان قوتابیان دەستەواژەی راست هەڵدەبژێرێت. نموونە دەبێت دەستەبەربکرێت.

٢٠. تێبینی تر:
لێرە مامۆستای وانەبێژ دەتوانێت تێبین وکۆمەنتی خۆی بنوسێت بۆ دەوڵەمەندکردنی پەرتووکەکەی.

تێبینی : لەچەند شوێنێك داوای نووسینی ئامانج کراوە بۆیە وا باشە لەیەك شوێندا بەس بێت ، و ناکرێ لێرە دا لەگەڵ هەربابەتیك ئاما نجی بەکورتی بۆ بنووسی ئەمە وادەکات ئەم کۆرس بووکە ژمارەی لا پەڕە کانی یەکجار زیاد بکات .لەگەڵ ریزمدا

٢١. پێداچوونەوەی هاوەڵ
ئەم کۆرسبووکە دەبێت لەلایەن هاوەڵێکی ئەکادیمیەوە سەیر بکرێت و ناوەڕۆکی بابەتەکانی کۆرسەکە پەسەند بکات و چەند ووشەیەک بنووسێت لەسەر شیاوی ناوەڕۆکی کۆرسەکە و واژووی لەسەر بکات.
هاوەڵ ئەو کەسەیە کە زانیاری هەبێت لەسەر کۆرسەکە و دەبیت پلەی زانستی لە مامۆستا کەمتر نەبێت.